

Likumprojekta "Grozījumi Krimināllikumā" papildinātā anotācija

I. Tiesību akta projekta izstrādes nepieciešamība

1. Pamatojums

1. Likumprojekts "Grozījumi Krimināllikumā" (turpmāk – likumprojekts) izstrādāts ar mērķi reformēt tiesisko regulējumu par galīgā soda noteikšanu par vairākiem noziedzīgiem nodarījumiem un pēc vairākiem nolēmumiem, atteikties no brīvības atņemšanas soda nosacītas noteikšanas, tās vietā ļaujot piemērot pamatsodu – probācijas uzraudzību, kā arī veikt citus nepieciešamos grozījumus. Likumprojekts stājas spēkā vispārējā kārtībā.

2. Pēc Tieslietu ministrijas iniciatīvas tika iesniegti citi nepieciešamie grozījumi Krimināllikumā (turpmāk – KL).

2. Pašreizējā situācija un problēmas, kuru risināšanai tiesību akta projekts izstrādāts, tiesiskā regulējuma mērķis un būtība

Par atteikšanos no brīvības atņemšanas soda nosacītas noteikšanas (grozījumi KL 38.¹, 40., 41., 43., 44., 52., 55. un 160. pantā)

Atgādinām, ka 2022. gada 1. janvārī stājās spēkā grozījumi KL, ar kuriem tika aizsākta nepilngadīgo kriminālatbildības reforma, kā arī pilnveidota kriminālsodu sistēma kopumā, paredzot noteikt probācijas uzraudzību kā pamatsodu.

Vienlaikus KL pārejas noteikumu 25. punktā noteikts, ka pamatsodu – probācijas uzraudzība – sāk piemērot ar 2022. gada 1. janvāri pilngadīgām personām, kuras izdarījušas KL 126., 130., 130.¹, 174., 248.², 253.² un 340. pantā paredzēto noziedzīgo nodarījumu pēc 2021. gada 31. decembra, un nepilngadīgajiem, kuri izdarījuši jebkuru KL sevišķās daļas pantā paredzēto noziedzīgo nodarījumu pēc 2021. gada 31. decembra. Šāds pārejas noteikums tika noteikts, lai, stājoties spēkā grozījumiem KL, probācijas uzraudzību kā pamatsodu jau sākotnēji būtu iespējams piemērot nepilngadīgajiem par jebkāda veida noziedzīgiem nodarījumiem, bet pilngadīgajām personām par tādiem noziedzīgiem nodarījumiem, kas saistīti ar vardarbību un atkarību izraisošu vielu lietošanu, tādējādi dodot iespēju arī attiecībā uz pieaugušajiem vismaz daļēji piemērot tādu soda veidu, kas nav saistīts ar brīvības atņemšanu, bet gan ļauj strādāt ar personas domāšanas un uzvedības korekciju.

KL grozījumus attiecībā uz probācijas uzraudzības noteikšanu kā pamatsodu sākotnēji nebija iespējams pilnībā attiecināt uz visām pilngadīgajām personām, ievērojot nepieciešamo papildu finansējumu. Tomēr, izstrādājot grozījumus KL, jau sākotnēji tika secināts, ka probācijas uzraudzība kļūs par pilnvērtīgu alternatīvu nosacītai brīvības atņemšanas soda piemērošanai, jo tā satur un izpildes ziņā ir pilnībā identiska nosacītas notiesāšanas pārbaudes laika uzraudzībai.

Vienīgā atšķirība, kas tika konstatēta – probācijas uzraudzības nepildīšanas gadījumā, tiek aizstāts neizciestais soda laiks (gan pie probācijas uzraudzības kā papildsoda, gan pie probācijas uzraudzības kā pamatsoda), savukārt nosacītas notiesāšanas neievērošanas gadījumā notiesātajam tiek izpildīts tam piespriestais brīvības atņemšanas sods pilnā tā apjomā, neskatoties uz to, cik ilgu pārbaudes laiku notiesātais bija ievērojis nosacītas notiesāšanas nosacījumus. Tas

nozīmē, ka nosacītas notiesāšanas neievērošanas sekas ir bargākas par probācijas uzraudzības neievērošanas sekām.

Papildus nepieciešams norādīt, ka nosacīta brīvības atņemšanas soda noteikšana sabiedrībā dažkārt tiek uztverta kā atbrīvošana no soda, jo sods netiek izpildīts. Tā vietā probācijas uzraudzība kā pamatsods ir reāls sods, kas tiek izpildīts uzreiz pēc sprieduma spēkā stāšanās. Savukārt, ja persona nepilda probācijas uzraudzības nosacījumus, tad šis sods tiek aizstāts ar brīvības atņemšanu. Papildu atzīmējams, ka brīvības atņemšanas soda nosacīta noteikšana jau pašreiz apgrūtina galīgā soda noteikšanu par vairākiem noziedzīgiem nodarījumiem un pēc vairākiem spriedumiem.

Ievērojot minēto, tika konstatēta iespēja pilnībā atteikties no brīvības atņemšanas soda nosacītas noteikšanas, tās vietā ļaujot piemērot pamatsodu – probācijas uzraudzība, proti, ļaujot to piemērot ne tikai nepilngadīgajiem, bet arī pilngadīgajiem attiecībā uz jebkuru KL paredzēto noziedzīgo nodarījumu. Jāuzsver, ka tādējādi tiek mazināta arī atkārtota sabiedriskā darba piemērošana personām, kurām ir nepieciešams sods, kas satur rehabilitācijas un ierobežojumu elementus. Ņemot vērā, ka pēdējos gados ik gadu sabiedriskais darbs trīs un vairāk reizes pēc kārtas ir piemērots 35 % no visiem probācijas klientiem, kuriem tiek nodrošināta sabiedriskā darba izpilde, jaunā pamatsoda ieviešana pilnā apjomā šo problēmu varētu mazināt. Turklāt atbilstoši grozījumiem papildsodu – probācijas uzraudzība – var piemērot tikai kopā ar brīvības atņemšanas sodu, nevis ar sabiedrisko darbu kā tas bija līdz šim, un tas nozīmē, ka daļai notiesāto, kuriem sociālo korekciju bija iespējams īstenot šādas sodu kombinācijas gadījumā, tas vairs nav iespējams.

Vienlaikus, atsakoties no brīvības atņemšanas soda nosacītas noteikšanas, ir jāparedz iespēja pie noteiktiem apstākļiem piemērot probācijas uzraudzību kā pamatsodu arī par smaga nozieguma izdarīšanu, par kuru šajā likumā paredzēta brīvības atņemšana uz laiku, ilgāku par pieciem gadiem, vai par sevišķi smaga nozieguma izdarīšanu, jo pašreiz saskaņā ar KL 55. panta pirmo daļu nosacītu notiesāšanu var piemērot arī par smaga un sevišķi smaga nozieguma izdarīšanu. Vienlaikus, izstrādājot grozījumus, Tieslietu ministrijas Pastāvīgā Krimināllikuma darba grupa (turpmāk – darba grupa), secināja, ka nebūtu pieļaujams paredzēt iespēju piemērot probācijas uzraudzību par katru sevišķi smagu noziedzīgu nodarījumu. Līdz ar to tika izvērtēts katrs KL Sevišķajā daļā ietvertais sevišķi smagais noziegums kopsakarā ar iespēju par to šobrīd piemērot nosacītu notiesāšanu un KL 41. panta 2.² daļā paredzēto naudas sodu. Tāpat tika veikta arī statistikas datu analīze par nosacītas notiesāšanas piemērošanas skaitu sevišķi smagu noziegumu izdarīšanas gadījumos pēdējo piecu gadu laikā. Pamatojoties uz minēto izvērtējumu, darba grupa analizēja, vai par katru konkrēto sevišķi smago noziegumu turpmāk būtu samērīgi un taisnīgi paredzēt iespēju piemērot probācijas uzraudzību. Ievērojot minēto, tika panākta vienošanās, ka probācijas uzraudzības noteikšanai par sevišķi smagu noziegumu ir jābūt kā izņēmuma gadījumam, turklāt tiesību normā būtu nepieciešams konkrēti norādīt, ka probācijas uzraudzību nepiemēro par konkrētiem noziegumiem. Papildus, izvērtējot iespējamību par sevišķi smagiem mantiska rakstura noziegumiem piemērot KL 41. panta 2.² daļā paredzēto naudas sodu, tika nolemts, ka minētais naudas sods būtu laba alternatīva tiem sevišķi smagiem noziegumiem, par kuriem, darba grupas ieskatā, probācijas uzraudzība nebūtu piemērojama, t.i. par sevišķi smagu noziegumu, kuru izdarījusi organizēta grupa.

Ņemot vērā minēto, grozījumi **KL 38.¹ panta 2.¹ daļā** paredz noteikt, ka gadījumā, ja tiesa, ņemot vērā izdarītā noziedzīgā nodarījuma raksturu un radīto kaitējumu, vainīgā personību un citus lietas apstākļus, iegūst pārliecību, ka vainīgais, neizciešot brīvības atņemšanu, turpmāk neizdarīs likumpārkāpumus, tā var piemērot

probācijas uzraudzību kā pamatsodu no trim gadiem līdz sešiem gadiem arī par tāda smaga nozieguma izdarīšanu, par kuru šajā likumā paredzēta brīvības atņemšana uz laiku, ilgāku par pieciem gadiem, vai par sevišķi smaga nozieguma izdarīšanu. Piedāvātās tiesību normas redakcijai par pamatu ir ņemts pašreizējais normas formulējums par nosacītu notiesāšanu.

Savukārt ar grozījumiem **KL 38.¹ panta 2.² daļā** tiek noteikts, kādos gadījumos probācijas uzraudzību kā pamatsodu par sevišķi smaga nozieguma izdarīšanu nepiemēro, proti, ja:

- 1) noziegums izraisījis cilvēka nāvi;
- 2) noziegums izdarīts pret nepilngadīgo, lietojot vardarbību;
- 3) noziegums izdarīts organizētā grupā;
- 4) izdarīts kāds no šā likuma IX “Noziegumi pret cilvēci, mieru, kara noziegumi, genocīds”, IX¹ “Noziegumi, kas saistīti ar terorismu” vai X nodaļas “Noziegumi pret valsti” noziegumiem;
- 5) izdarīts šā likuma 159. “Izvarošana”, 160. “Seksuāla vardarbība”, 195. “Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšana” vai 253.¹ pantā “Narkotisko un psihotropo vielu neatļauta izgatavošana, iegādāšanās, glabāšana, pārvadāšana un pārsūtīšana realizācijas nolūkā un neatļauta realizēšana” paredzētais noziegums.

Šajā sakarā, izvērtējot Krimināllikuma sevišķajā daļā ietvertos sevišķi smagos noziegumus, darba grupa atzina, ka nodarījumu kategorijas, kas ietvertas piedāvātajā tiesību normas redakcijā ir ar lielu sabiedriskās bīstamības pakāpi un tās apdraud pašas svarīgākās valsts un sabiedrības intereses. Līdz ar to par šādu noziegumu izdarīšanu nebūtu paredzama iespēja piemērot probācijas uzraudzību, bet gan noziegumu izdarījušai personai būtu piemērojams reāls brīvības atņemšanas sods. Turklāt būtiski norādīt, ka par lielāko daļu priekšlikumā minēto nodarījumu kategoriju jau šobrīd nav iespējama nosacīta notiesāšana vai arī praksē tā netiek bieži piemērota.

Papildus attiecībā par sevišķi smagiem noziegumiem, kas izdarīti organizētā grupā, norādāms, ka atbilstoši KL jau nostiprinātajai teorijai (piemēram, KL 49. panta otrā daļa) izņēmums par noziegumiem, kas izdarīti organizētā grupā, šajā gadījumā ietver arī noziegumus, kas izdarīti bandā.

Vienlaikus ar grozījumiem **KL 41. panta 2.² daļā** tiek paredzēts noteikt, ka tiesa naudas sodu kā pamatsodu var noteikt arī par tādu sevišķi smagu noziegumu, kas izdarīts organizētā grupā.

Šajā sakarā nepieciešams uzsvērt, ka KL 41. panta 2.² daļā ietvertā naudas soda mērķis attiecīgās tiesību normas izstrādes procesā tika radīts kā alternatīva brīvības atņemšanai tieši mantiska rakstura noziegumos, kur personu nav nepieciešams norobežot no sabiedrības, ievērojot, ka viņa izdarītajam nodarījumam nav vardarbības risku. Ņemot vērā minēto, KL 41. panta 2.² daļā paredzētā naudas soda piemērošana būtu laba alternatīva tiem sevišķi smagiem mantiska rakstura noziegumiem, par kuriem probācijas uzraudzības piemērošana nebūtu samērīga un atbilstoša, konkrētajā gadījumā – par sevišķi smagu noziegumu, kuru izdarījusi organizēta grupa.

Proti, KL sevišķajā daļā ir ietverti vairāki mantiska rakstura sevišķi smagu noziegumu sastāvi, kuros kā viena no kvalificējošām pazīmēm ir organizēta grupa. Tomēr atbilstoši pašreizējam regulējumam par šādiem noziegumiem, kas izdarīti organizētā grupā, KL 41. panta 2.² daļā paredzēto naudas sodu nevar piemērot, turpretī nosacīta notiesāšana atsevišķos gadījumos ir iespējama. Šajā sakarā atbilstoši piedāvātajiem grozījumiem, kas paredz atteikšanos no nosacītas notiesāšanas, kā arī

izstrādātos kritērijus probācijas uzraudzības piemērošanai par sevišķi smagu noziegumu, pastāv nevienlīdzības risks attiecībā uz mantiska rakstura noziegumiem, kas izdarīti organizētā grupā, jo attiecīgajai noziegumu kategorijai nebūs iespējams alternatīvs soda veids, iepretim, piemēram, sevišķi smagiem noziegumiem ar vardarbības pazīmēm. Tādējādi tika secināts, ka KL 41. panta 2.² daļā paredzētais naudas sods būtu laba alternatīva tiem sevišķi smagiem mantiska rakstura noziegumiem, kas izdarīti organizētā grupā.

Tāpat grozījumi paredz noteikt, ka situācijās, kad izdarīts KL IX, IX¹ un X nodaļā paredzētais noziegums, KL 41. panta 2.² daļā minētā naudas soda piemērošana nebūtu pieļaujama, ievērojot šo noziegumu sabiedriskās bīstamības un valsts drošības apdraudējuma pakāpi, kā arī apstākli, ka par šo noziegumu izdarīšanu nebūtu samērīgi un taisnīgi piemērot probācijas uzraudzību. Tādējādi, lai nodrošinātu probācijas uzraudzības un KL 41. panta 2.² daļā paredzētā naudas soda saprātīgu korelāciju kopsakarā ar IX, IX¹ un X nodaļas noziegumiem, tiek paredzēts noteikt, ka par šo noziegumu izdarīšanu naudas sods nebūs piemērojams.

Visbeidzot norādāms, ka atbilstoši tiesību nozares praktiķu un ekspertu paustajiem viedokļiem, tika atzīts, ka KL 41. panta 2.² daļā paredzētā naudas soda apmērs trīssimt līdz desmit tūkstošu Latvijas Republikā noteikto minimālo mēnešalgu apmērā ir nesamērīgi liels. Tādējādi grozījumi papildus paredz samazināt pantā minētā naudas soda minimālo apmēru no trīssimt uz simts minimālajām mēnešalgām, kas dotu plašākas iespējas piemērot naudas sodu kā pamatsodu pie atsevišķu kategoriju sevišķi smagiem noziegumiem.

Papildus likumprojekts paredz izslēgt **KL 55. pantu** “Nosacīta notiesāšana”, kā arī izslēgt **KL 40. panta otrajā daļā, 43. panta otrajā daļā un 44. panta ceturtajā daļā** ietverto tiesisko regulējumu saistībā ar brīvības atņemšanas soda nosacītu noteikšanu.

Vienlaikus, ievērojot to, ka likumprojekts paredz no KL izslēgt brīvības atņemšanas soda nosacītu noteikšanu, **KL 52. panta 2.³ daļā** paredzētais tiesiskais regulējums par brīvības atņemšanas kombinēto sodu ar probācijas uzraudzību ir pārceļams uz **KL 52. panta 2.¹ daļu**, kurā noteikta kombinētā soda piemērošana brīvības atņemšanai ar sabiedrisko darbu un kura tiesiskais regulējums ir pilnībā attiecināms arī uz probācijas uzraudzību.

Papildus, ievērojot to, ka KL 55. panta vienpadsmitajā daļā līdz šim bija noteikts, ka nosacīta notiesāšana nav nosakāma personai, kura ir izdarījusi KL 159. pantā “Izvarošana” vai 160. pantā “Seksuāla vardarbība” paredzēto noziegumu, un ievērojot to, ka grozījumi KL 38.¹ panta 2.² daļas 5. punktā neparedz iespēju probācijas uzraudzību kā pamatsodu noteikt par tādiem sevišķi smagiem noziegumiem ka izvarošana, seksuāla vardarbība u.c., grozījumi paredz palielināt KL 160. panta pirmajā daļā brīvības atņemšanas sodu no septiņiem uz deviņiem gadiem. Tādējādi KL 160. panta pirmajā daļā paredzētais noziedzīgais nodarījums no smaga nozieguma tiks klasificēts kā sevišķi smags noziegums un par to nebūs iespējams piemērot probācijas uzraudzību kā pamatsodu, līdzīgi kā līdz šim par to nebija iespējams piemērot nosacītu brīvības atņemšanas sodu. Vienlaikus vēršam uzmanību uz to, ka KL 160. panta pirmajā daļā paredzēta kriminālatbildība par seksuāla rakstura darbību nolūkā apmierināt savu dzimumtieksmi fiziskā saskarē ar cietušā ķermeni, ja tā izdarīta, izmantojot cietušā bezpalīdzības stāvokli vai pret cietušā gribu, lietojot vardarbību, draudus vai izmantojot uzticību, autoritāti vai citādu ietekmi uz cietušo. Ievērojot

minēto, šādas darbības ir klasificējamās kā sevišķi smags noziegums, proti, līdzīgi kā KL 159. panta pirmajā daļā.

Visbeidzot likumprojekts paredz papildināt KL **pārejas noteikumus** ar **32. punktu**, kurā noteikts, ka pamatsodu – probācijas uzraudzība – pilngadīgām personām sāk piemērot par noziedzīgiem nodarījumiem, kas izdarīti pēc 2024. gada 31. decembra. Vēršam uzmanību uz to, ka šis pārejas noteikums ir saistīts ar KL pārejas noteikumu 25. punktu, kas līdz šim liedza pilngadīgām personām piemērot pamatsodu — probācijas uzraudzība par jebkuru KL sevišķajā daļā paredzēto noziedzīgo nodarījumu.

Tāpat ar KL pārejas noteikumiem tiek nodrošināta saprātīga pāreja no pašreizēja tiesiskā regulējuma par brīvības atņemšanas soda nosacītu noteikšanu, uz jauno tiesisko regulējumu, kas paredz probācijas uzraudzības kā pamatsoda noteikšanu nosacītas notiesāšanas vietā, paredzot iespēju par atsevišķiem sevišķi smagiem noziegumiem, kas izdarīti pirms grozījumu spēkā stāšanās, piemērot probācijas uzraudzību.

Ievērojot minēto, likumprojekta **pārejas noteikumu 33. punkts** paredz noteikt, ka personām, kuras līdz 2024. gada 31. decembrim izdarījušas šā likuma 38.¹ panta 2.² daļā minētos sevišķi smagos noziegumus un vēl nav notiesātas, no 2025. gada 1. janvāra var piemērot pamatsodu – probācijas uzraudzība.

Šajā sakarā nepieciešams norādīt, ka nosacīta notiesāšana ir bargāka par probācijas uzraudzību, jo tā ir personas notiesāšana ar brīvības atņemšanas sodu, lai arī nosakot to nosacīti, kā arī tās neievērošanas gadījumā, tiek pilnībā izpildīts nosacīti noteiktais brīvības atņemšanas sods. Ievērojot minēto, šāds pārejas noteikums personai ir labvēlīgs.

Par tiesiskā regulējuma reformu saistībā ar galīgā soda noteikšanu par vairākiem noziedzīgiem nodarījumiem un pēc vairākiem nolēmumiem (grozījumi KL 50., 51., 52., 62., 63. un 66.⁵ pantā)

Augstākā tiesa ir atzinusi, ka soda piemērošana ir viens no visbiežāk izvirzītajiem jautājumiem krimināllietās, ko kasācijas kārtībā skata Senāta Krimināllietu departaments. 2019. gadā jautājums par soda piemērošanu skatīts 62 lietās jeb 28% kasācijā skatītajās lietās, tostarp 17 lietās, kurās protestu bija iesniedzis prokurors. Sodu noteikšana ir būtisks aspekts, kas nodrošina lietas pareizu un taisnīgu izskatīšanu, it sevišķi gadījumos, kad persona tiek sodīta par vairākiem noziedzīgiem nodarījumiem. Tieši nepareizi noteiktu sodu dēļ Senātam visbiežāk nākas izmantot savas tiesības pārsniegt kasācijas sūdzībā vai protestā izteiktās prasības robežas.

Augstākās tiesas 2016. gada tiesu prakses apkopojuma “Tiesu prakse sodu noteikšanā par vairākiem noziedzīgiem nodarījumiem un pēc vairākiem spriedumiem, sodu saskaitīšanā un aizstāšanā (Krimināllikuma 50., 51., 52. pants)” 46. lapā norādīts, ka galīgā soda noteikšana, atsaucoties uz KL 50. panta otro un trešo daļu, nav pamatota vairāk kā divās trešdaļās tiesas nolēmumu, vēl mazāks šis skaits ir tiesu nolēmumos, ar kuriem sods noteikts saskaņā ar KL 50. panta piekto daļu un 51. pantu.

Sodu izpildes iestādes vērsa Tieslietu ministrijas uzmanību uz to, ka nolēmumos par galīgā soda noteikšanu nereti sastopamas kļūdas, kā arī bieži nolēmumos nav pieskaitīti sodi pēc citiem nolēmumiem, kas iepriekš ir stājušies spēkā, bet vēl nav izpildīti, tā rezultātā sodu izpildes iestādes ir spiestas vērsties tiesā par nolēmumā pieļauto kļūdu labošanu saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 650. pantu, vai par galīgā soda noteikšanu pēc vairākiem nolēmumiem saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 649. pantu.

Tāpat Iekšlietu ministrijas Informācijas centrs norādīja, ka pašreizējais KL 50. un 51. panta tiesiskais regulējums apgrūtinā iespēju iepriekš sodītām personām aprēķināt sodāmības dzēšanas termiņus.

Papildus Ģenerālprokuratūra norādīja, ka praksē, piemērojot KL normas, kas reglamentē soda noteikšanu par vairākiem noziedzīgiem nodarījumiem un pēc vairākiem spriedumiem, ir konstatēta nepieciešamība pilnveidot esošo krimināltiesisko regulējumu. Ģenerālprokuratūras skatījumā KL 50. un 51. pantā ietvertie sodu saskaitīšanas un galīgā soda noteikšanas principi rada problēmas normu praktiskajā piemērošanā, apgrūtinot taisnīgu un efektīvu krimināltiesisko attiecību noregulēšanu.

Vienlaikus jānorāda, ka sodu saskaitīšana un galīgā soda noteikšana ir viens no sarežģītākajiem krimināltiesību institūtiem, kā rezultātā praksē rodas kļūdas, piemērojot KL 50. un 51. panta normas. Rezultātā tiesu spriedumi tiek pārsūdzēti un ilgstoši tiek skatīti augstākās tiesu instancēs, nevis nepareizas noziedzīgu nodarījumu kvalifikācijas dēļ, bet kļūdaini noteikta galīgā soda par vairākiem noziedzīgajiem nodarījumiem vai pēc vairākiem spriedumiem dēļ. Šādi tiesas spriedumi ilgstoši nestājas spēkā, līdz ar to apsūdzētās personas tā vietā, lai sāktu izciest tām piespriesto sodu, turpina tikt pakļautas kriminālprocesuālajiem drošības līdzekļiem, t.sk. apcietinājumam. Ievērojot minēto, likumprojekta mērķis ir novērst un mazināt minētās problēmas, kā arī padarīt saprotamāku galīgā soda noteikšanu par vairākiem noziedzīgajiem nodarījumiem un pēc vairākiem nolēmumiem.

Likumdevējam ir plaša rīcības brīvība sodu politikas jomā, t.sk. attiecībā uz sodu saskaitīšanu un galīgā soda noteikšanu. Par to liecina citu Eiropas Savienības dalībvalstu tiesiskais regulējums šai jomā. KL darba grupā tika apskatīts un izvērtēts Francijas, Horvātijas, Maltas, Slovākijas, Rumānijas, Vācijas un Zviedrijas tiesiskais regulējums par sodu saskaitīšanu un galīgā soda noteikšanu.

Piemēram, Francijā, ja vienas lietas ietvaros notiesā par vairākiem izdarītiem nodarījumiem, piespriestie sodi darbojas kopā, nepārsniedzot augstāko likumā noteikto maksimumu. Tas nozīmē, ka sodi netiek saskaitīti, bet darbojas vienlaikus, neviens no tiem nepārsniedzot likumā paredzēto maksimālo apmēru. Ja atsevišķas tiesvedības, tikai tad - līdzīgi kā Latvijā - skaita piespriestos sodus kopā, bet nedrīkst pārsniegt maksimālo likumā paredzēto soda robežu.

Savukārt Horvātijā, ja ir izdarīti vairāki noziedzīgi nodarījumi, tad tāpat kā Latvijā vispirms nosaka sodu par katru noziedzīgo nodarījumu, bet pēc tam, izvērtējot izdarītāja personību un izdarītos noziedzīgos nodarījumus kopumā, uzliek viņam solidāru sodu. Šī ir atšķirīga pieeja kā vairumā valstu – jo sodi netiek skaitīti, bet tiek novērtēta vēlreiz personība un izdarītie nodarījumi, uzliekot vienu solidāru sodu par visiem noziedzīgajiem nodarījumiem.

Lietuvā, ja izdarīti vairāki noziedzīgi nodarījumi, tiesa tāpat kā Latvijā uzliek sodu par katru noziedzīgo nodarījumu atsevišķi un pēc tam uzliek galīgo apvienoto sodu. Līdzīgi kā Latvijā - nosakot galīgo apvienoto sodu, tiesa var piespriest vai nu apvienotu sodu (tas ir pilnīga ieskaitīšana, bet pie īpašiem nosacījumiem), vai arī pilnībā vai daļēji apvienot sodu. Saskaitītie sodi nevar pārsniegt maksimālo KL paredzēto apmēru. Latvijā var pārsniegt par vienu pusi.

Maltā, ja piespriež mūža ieslodzījumu – tad neko neskaita, visus citus piespriestos sodus aptver mūža ieslodzījums. Pārejos gadījumos vispirms piespriež sodu par smagāko no noziedzīgajiem nodarījumiem, tālāk palielinot to no 1/3 līdz 1/5 no pārējo sodu kopējā ilguma.

Līdzīgi arī Slovākijā, proti, ja izdarīti divi un vairāki noziedzīgi nodarījumi, tad sods par smagāko palielināms par 1/3, nepārsniedzot 25 gadus brīvības atņemšanas.

Rumānijā līdzīgi kā Latvijā – vispirms sodu nosaka par katru noziedzīgo nodarījumu atsevišķi. Mūža ieslodzījums aptver citus sodus. Ja piespriesti vairāki brīvības atņemšanas sodi, tad piemēro bargāko un tam pievieno 1/3 no pārējiem saskaitītajiem sodiem. Ja piespriests tikai naudas sods, tad arī piemēro bargāko un tam pievieno 1/3 no pārējo naudas sodu kopsummām. Līdzīgi kā Latvijā ir noteikts, kad saskaitot b/a sodus var pārvērst visu mūža ieslodzījumā. Rumānijā atskaita izciestā soda ilgumu, savukārt Latvijā saskaņā ar KL 51. panta pirmo daļu jaunajā spriedumā noteiktajam sodam pilnīgi vai daļēji pievieno sodu, kas nav izciests pēc iepriekšējā sprieduma.

Vācijā vairāku noziedzīgu nodarījumu gadījumā bargākais no sodiem tiek palielināts, nosakot griestus. Mūža ieslodzījums aptver citus sodus. Līdzīgi kā Latvijā paredzēta iespēja naudas sodu pārvērst brīvības atņemšanā, bet var naudas sodu noteikt arī kā atsevišķi izciešamu.

Zviedrijā, ja izdarīti vairāki noziedzīgie nodarījumi, tad sākotnējais pamats ir visu sodu kopējais apmērs, jeb pilnīga sodu saskaitīšana, tālāk to koriģējot atbilstoši judikatūrā nostiprinātiem principiem. Paredzēts, ka smagākajam sodam pievieno daļu no vieglākajiem sodiem, rezultātā tiek iegūta kopīgā soda vērtība, kas ir mazāka par atsevišķu sodu kopējās summas. Nav paredzēta vieglākā soda ietveršana smagākajā.

Ņemot vērā minēto, KL darba grupa, izvērtējot citu Eiropas savienības dalībvalstu tiesisko regulējumu kopsakarā ar Latvijas tiesisko regulējumu par galīgā soda noteikšanu par vairākiem noziedzīgiem nodarījumiem un pēc vairākiem spriedumiem, izstrādāja šādus grozījumus KL 50. un 51. pantā un ar tiem saistītajā KL 52. pantā.

Grozījumos KL 50. pantā ir ietverta atteikšanās no vieglākā soda ietveršanas smagākajā sodā, jo ar šādu sodu saskaitīšanas principu faktiski persona tiek sodīta tikai par smagāko no izdarītajiem noziedzīgajiem nodarījumiem, par pārējiem noziedzīgajiem nodarījumiem piemērotie sodi faktiski netiek ņemti vērā, proti, tie netiek pieskaitīti pat daļēji. Ievērojot minēto, grozījumi paredz no **KL 50. panta pirmās daļas** izslēgt sodu saskaitīšanas principu – vieglākā soda ietveršanas smagākajā sodā.

Piemērs:

Par vienu noziedzīgu nodarījumu piespriesti 10 gadi brīvības atņemšanas (b/a), bet par otru 5 gadi b/a:

10 b/a ietverot 5 b/a = 10 b/a

10 b/a pilnīgi saskaitot 5 b/a = 15 b/a

10 b/a daļēji saskaitot 5 (no 5 pieskaitot 2) b/a = 12 b/a

Ar likumprojektu izslēdzot no KL 50. panta soda saskaitīšanas principu, kas paredz vieglākā soda ietveršanu smagākajā sodā, attiecīgi ir izslēdzama arī **KL 50. panta trešā daļa**, tās saturu ietverot **KL 50. panta otrajā daļā**. Proti, atsakoties no vieglākā soda ietveršanas smagākajā, vairāk nav nepieciešams KL 50. panta otrajā un trešajā daļā dalīt sodu saskaitīšanas kārtību atkarībā no noziedzīga nodarījuma klasifikācijas. Vienīgais izņēmums, kad vieglākie sodi ietverami smagākajā, proti, tikai mūža ieslodzījumā, ir saglabājams KL 50. panta otrajā daļā.

Vēršam uzmanību uz to, ka KL 50. panta trešās daļas otrajā teikumā ietvertais nosacījums, ka saskaitīto brīvības atņemšanas sodu (izņemot mūža ieslodzījumu)

kopējais laiks nedrīkst pārsniegt divdesmit piecus gadus, bet, ja izdarīts sevišķi smags noziegums, kura rezultātā iestājusies cietušā nāve, brīvības atņemšanas soda kopējo laiku var noteikt arī uz visu mūžu (mūža ieslodzījums) ar grozījumiem tiek pārcelts uz KL 50. panta otro daļu.

Visbeidzot, tieši vieglākā soda ietveršana smagākajā sodā principa dēļ savulaik tika radīta **KL 50. panta piektā daļa**, kas nosaka, ka tādā pašā kārtībā tiesa nosaka sodu, ja pēc sprieduma vai prokurora priekšraksta par sodu spēkā stāšanās konstatēts, ka persona vainīga vēl citā noziedzīgā nodarījumā, ko tā izdarījusi pirms sprieduma vai prokurora priekšraksta par sodu spēkā stāšanās pirmajā lietā. Šajā gadījumā soda laikā ieskaitāms sods, kas pilnīgi vai daļēji jau izciests pēc pirmā sprieduma vai prokurora priekšraksta par sodu. Proti, KL 50. panta piektā daļa saglabā privilēģiju uz vieglākā soda ietveršanu smagākajā sodā personai, kura vainīga vēl citā noziedzīgā nodarījumā, ko tā izdarījusi pirms sprieduma vai prokurora priekšraksta par sodu spēkā stāšanās pirmajā lietā. Šai gadījumā KL 51. pantā ietvertā sodu saskaitīšanas kārtība pēc vairākiem spriedumiem nav attiecināma, jo tā neparedz vieglākā soda ietveršanu smagākajā sodā, bet tikai pilnīgu vai daļēju izciestā soda pievienošanu jaunajā spriedumā noteiktajam sodam.

KL 50. panta mērķis ir veikt sodu saskaitīšanu par vairākiem noziedzīgajiem nodarījumiem, nevis pēc vairākiem spriedumiem, par ko attiecīgi sodu saskaitīšana ir atrunāta KL 51. pantā. Bet KL 50. panta piektajā daļā faktiski ir atrunāts īpašs izņēmums no KL 51. panta, kādos gadījumos veicama sodu saskaitīšana pēc vairākiem spriedumiem joprojām KL 50. panta ietvaros. Praksē lielas neskaidrības rada tas, ka KL 50. panta piektā daļa paredz soda laikā ieskaitīt sodu, kas pilnīgi vai daļēji jau izciests pēc pirmā sprieduma vai prokurora priekšraksta par sodu, Savukārt, KL 51. panta pirmajā daļā noteikts, ka tiesa jaunajā spriedumā noteiktajam sodam pilnīgi vai daļēji pievieno sodu, kas nav izciests pēc iepriekšējā sprieduma. Proti, KL 50. panta piektā daļa un KL 51. panta pirmā daļa paredz savstarpēji pretēju sodu saskaitīšanas kārtību pēc vairākiem spriedumiem.

Ir saprotams savulaik KL 50. panta piektajā daļā ietvertais mērķis veikt sodu saskaitīšanu par visiem iepriekš izdarītajiem noziedzīgajiem nodarījumiem, kas ir izdarīti pirms spēkā stājies kāds no spriedumiem, saskaņā ar KL 50. pantā ietvertajiem saskaitīšanas principiem t.sk. ļaujot izmantot vieglākā soda ietveršanu smagākajā sodā. Proti, ja visi personas iepriekš izdarītie noziedzīgie nodarījumi būtu savlaicīgi apzināti un apsūdzība būtu celta vienas krimināllietas ietvaros, tad nebūtu nepieciešams piemērot KL 50. panta piektās daļas regulējumu, lai piemērotu šo personai labvēlīgāko sodu saskaitīšanas kārtību. Savukārt atsakoties no vieglākā soda ietveršanas smagākajā sodā, atkrīt nepieciešamība pēc KL 50. panta piektās daļas, turpmāk jebkādu sodu saskaitīšanas kārtību pēc vairākiem spriedumiem atrunājot tikai KL 51. pantā.

Ar grozījumiem izslēdzot no KL 50. panta sodu saskaitīšanas principu, kas paredzēja vieglākā soda ietveršanu smagākajā sodā, attiecīgi ir izslēdzama arī KL 50. panta piektā daļa, turpmāk jebkādu sodu saskaitīšanas kārtību pēc vairākiem spriedumiem nosakot tikai KL 51. pantā.

Kas attiecas uz KL 50. panta piektajā daļā ietverto trešo teikumu, kas nosaka, ka, ja brīvības atņemšanas laiks, kas spriedumā noteikts nosacīti, ir lielāks par citā spriedumā noteikto brīvības atņemšanas laiku, tad brīvības atņemšanas laiks, kas noteikts nosacīti, pilnīgi vai daļēji saskaitāms ar brīvības atņemšanas laiku, tad arī tas ir izslēdzams, jo grozījumi kopumā paredz atteikšanos no brīvības atņemšanas soda nosacītas noteikšanas, līdz ar to, atkrīt nepieciešamība pēc šādas speciālas sodu saskaitīšanas kārtības pēc vairākiem spriedumiem, ja vienā no spriedumiem ir noteikta brīvības atņemšana nosacīti.

Vēršam uzmanību uz to, ka sodu noteikšana saskaņā ar KL 51. pantu notiek, ne tikai pēc vairākiem tiesu spriedumiem, bet arī pēc prokuroru priekšrakstiem par sodu, kā arī saskaitot sodus ar nolēmumiem, kas pieņemti saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 649.pantu “Sprieduma vai prokurora priekšraksta par sodu izpilde, ja ir vairāki spriedumi vai priekšraksti par sodu”. Ievērojot minēto, grozījumi paredz **KL 51. un 52. pantā** terminu “spriedums” aizstāt ar terminu “nolēmums”.

Visbūtiskākās izmaiņas saistībā ar galīgā soda noteikšanu attiecas uz sodu saskaitīšanu pēc vairākiem spriedumiem KL 51. pantā, kas pilnībā izmaina līdzšinējo sodu saskaitīšanas kārtību jeb algoritmu.

Pašreiz KL 51. panta pirmā daļa nosaka, ka, ja notiesātais pēc sprieduma spēkā stāšanās, bet pirms pilnīgas soda izciešanas izdarījis jaunu noziedzīgu nodarījumu, tiesa jaunajā spriedumā noteiktajam sodam pilnīgi vai daļēji pievieno sodu, kas nav izciests pēc iepriekšējā sprieduma. Proti, attiecas tikai uz tādu sodu saskaitīšanu, kas piespriesti par nodarījumiem, kas izdarīti pēc sprieduma spēkā stāšanās, nevis arī tādiem, kas tika izdarīti pirms sprieduma spēkā stāšanās un par kuriem sods tika noteikts ar citu spriedumu (tādu sodu saskaitīšanai līdz šim tika paredzēta KL 50. panta piektā daļa).

Grozījumi paredz **KL 51. panta pirmo daļu** izteikt jaunā redakcijā, lai jebkādu sodu saskaitīšana pēc vairākiem nolēmumiem tiktu veikta tikai saskaņā ar KL 51. pantu.

Likumprojekts paredz KL 51. panta pirmajā daļā noteikt, ka galīgo sodu pēc vairākiem nolēmumiem nosaka tad, kad tie ir stājušies spēkā un nav vēl izpildīti. Šādā gadījumā galīgais sods nosakāms pēc nolēmumu kopības, pilnīgi vai daļēji saskaitot ar nolēmumiem piespriestos sodus. Daļēji saskaitot ar nolēmumiem piespriestos sodus, smagākajam piespriestajam sodam daļēji pieskaita citu piespriesto sodu.

Tātad **pirmais kritērijs** KL 51. panta pirmajā daļā nosaka, ka galīgo sodu pēc vairākiem nolēmumiem nosaka tad, kad tie ir stājušies spēkā. Tas nozīmē, ja persona vienas krimināllietas ietvaros ir atzīta par vainīgu vairāku patstāvīgu noziedzīgu nodarījumu izdarīšanā, tiesa, taisot spriedumu, vai prokurors, sastādot priekšrakstu par sodu, nosaka sodu atsevišķi par katru noziedzīgo nodarījumu, un veic galīgā soda noteikšanu **tikai** saskaņā ar KL 50. pantu. Ievērojot to, ka KL 50. panta ietvaros noteiktais galīgais sods ar nolēmumu vēl nav stājies spēkā (iespējams tas tiks pārsūdzēts, tiks pilnībā vai daļēji atcelts), galīgā soda noteikšana pēc vairākiem spriedumiem saskaņā ar 51. pantu nav veicama izskatāmās krimināllietas ietvaros.

Ievērojot minēto, jebkāda galīgā soda noteikšana pēc vairākiem nolēmumiem saskaņā ar KL 51. pantu turpmāk būs veicama nevis ar tiesas spriedumu, bet **tikai** ar atsevišķu nolēmumu saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 649. pantā “Sprieduma vai prokurora priekšraksta par sodu izpilde, ja ir vairāki spriedumi vai priekšraksti par sodu” noteikto kārtību. Tādējādi tiks novērsta tiesas spriedumu pārsūdzēšana saistībā ar kļūdaini saskaitītajiem sodiem pēc vairākiem spriedumiem, tie stāties spēkā un varēs tikt uzsākta sodu izpilde.

No vienas puses, lai sodus saskaitītu pēc vairākiem nolēmumiem, ik reiz būs jāpieņem papildu viens nolēmums Kriminālprocesa likuma 649. panta kārtībā, no otras puses, jau pašreiz Kriminālprocesa likuma 649. panta kārtībā tiek bieži veikta sodu saskaitīšana pēc vairākiem nolēmumiem, kad tas kaut kādu iemeslu dēļ nav izdarīts sprieduma vai prokurora priekšraksta par sodu ietvaros. Turklāt, jaunā kārtība nodrošinās to, ka tiks pārsūdzēts tikai Kriminālprocesa likuma 649. panta kārtībā pieņemtais nolēmums, proti, par to, vai pareizi veikta galīgā soda noteikšana pēc

vairākiem spriedumiem, neietekmējot spriedumu vai prokurora priekšrakstu par sodu, ar kuru krimināllieta ir izskatīta pēc būtības.

Savukārt **otrais kritērijs** KL 51. panta pirmajā daļā nosaka, ka galīgo sodu pēc vairākiem nolēmumiem nosaka tad, kad tie nav vēl izpildīti. Tātad turpmāk galīgā soda noteikšanu pēc vairākiem nolēmumiem turpmāk neietekmēs tie sodi, kas uz saskaitīšanas brīdi jau būs izpildīti, proti, tie nebūs jāņem vērā pie sodu saskaitīšanas, kā tas iepriekš bija paredzēts saskaņā ar KL 50. panta piekto daļu. Ievērojot minēto, saskaņā ar KL 51. panta pirmo daļu saskaitīšanai būs pakļaujami tikai tādi nolēmumi, kas nebūs vēl izpildīti.

Trešais kritērijs KL 51. panta pirmajā daļā nosaka, ka galīgais sods nosakāms pēc nolēmumu kopības, pilnīgi vai daļēji saskaitot ar nolēmumiem piespriestos sodus, tādējādi nosakot tādus pašus sodu saskaitīšanas principus kā KL 50. panta pirmajā daļā, nevis kā tas bija iepriekš, kad pilnīgi vai daļēji pievienoja sodu, kas nebija izziests pēc iepriekšējā nolēmuma. Tas nozīmē, ka tiesai Kriminālprocesa likuma 649. panta kārtībā, piemērojot KL 51. panta pirmo daļu, sākotnēji būs jāveic ar iepriekšējiem nolēmumiem piespriesto sodu pilnīga vai daļēja saskaitīšana, šai stadijā vēl nevērtējot izziesto sodu daļas. Proti, tikai pēc KL 51. panta pirmās daļas piemērošanas ir veicama KL 51. panta otrās daļas piemērošana, kas noteiks, ka galīgajā sodā pēc vairākiem nolēmumiem ieskaita soda daļu, kas pēc nolēmumiem jau ir izziesta.

Ceturtais kritērijs KL 51. panta pirmajā daļā īpaši atrunā kārtību, kāda ir piemērojama daļējas sodu saskaitīšanas gadījumā, proti, daļēji saskaitot ar nolēmumiem piespriestos sodus, smagākajam piespriestajam sodam daļēji pieskaita citu piespriesto sodu. Tas nozīmē, ka no visiem nolēmumiem par pamatu jāņem smagākais piespriestais sods, tad attiecīgi daļēji pieskaitot citus piespriestos sodus.

Piemērs:

Ar vienu nolēmumu piespriesti 10 gadi b/a, bet ar otru nolēmumu 5 gadi b/a. Abi nolēmumi ir stājušies spēkā un nav vēl izpildīti.

10 b/a pilnīgi saskaitot 5 b/a = 15 b/a

10 b/a daļēji saskaitot 5 (no 5 pie smagākajiem 10 pieskaitot 2) b/a = 12 b/a

Pašreiz **KL 51. panta 1.¹ daļā** ietverti ierobežojumi daļējai neizciestā soda pievienošanai, proti, aprobežojot to ar vienu trešdaļu no neizciestā soda. Ar grozījumiem KL 51. panta 1.¹ daļā tiek saglabāts līdzvērtīgs ierobežojums, nosakot, ka daļēji saskaitot ar nolēmumiem piespriestos sodus, smagākajam piespriestajam sodam pieskaita ne mazāk kā vienu trešdaļu no cita piespriestā soda, ja vismaz viens no sodiem ir piespriests par smagu vai sevišķi smagu noziegumu.

Pašreiz **KL 51. panta otrā daļa** nosaka, ka galīgajam sodam pēc vairākiem spriedumiem jābūt lielākam par sodu, kāds noteikts par jaunu izdarītu noziedzīgu nodarījumu, kā arī par neizciestā soda daļu pēc iepriekšējā sprieduma. Ievērojot ar grozījumiem KL 51. panta pirmajā daļā ietverto jauno tiesisko regulējumu, grozījumi paredz KL 51. panta otrajā daļā noteikt, ka galīgajā sodā pēc vairākiem nolēmumiem ieskaita soda daļu, kas pēc nolēmumiem jau ir izziesta. Tātad pēc galīga soda noteikšanas pēc vairākiem nolēmumiem saskaņā ar KL 51. panta pirmo daļu šajā stadijā tiesai saskaņā ar KL 51. panta otro daļu būs jānoskaidro soda daļa, kas pēc nolēmumiem jau būs izziesta (norādot to konkrēti, piemēram, ieskaitāmo brīvības atņemšanas soda termiņu dienās, mēnešos, gados, sabiedriskā darba stundu skaitu u.tml.), un tad tā

jāieskaita galīgajā sodā. Vēršam uzmanību uz to, ka šis grozījums KL 51. panta otrajā daļā faktiski integrē KL 50. panta piektajā daļā ietverto principu par izciestās soda daļas ieskaitīšanu galīgajā sodā.

Papildu ar grozījumiem KL 51. panta otrajā daļā tiek noteikts, ka sodu daļas, kuru izciešana laika ziņā sakrīt, tiek skaitītas kā viena izciesta soda daļa. Tas nepieciešams, lai novērstu tā dēvētos “dubultieskaitus” izciestajām sodu daļām, kuru izciešana laika ziņā ir sakritusi, proti, bijusi paralēla. Vēršam uzmanību uz to, ka līdzīgi KL 52. panta ceturtais daļas pēdējā teikumā tiek atrunāta “dubultieskaita” nepieļaujamība, proti, soda laikā netiek ieskaitīts tāds apcietinājums, kas laika ziņā sakrīt ar brīvības atņemšanas soda izciešanu par citu noziedzīgu nodarījumu.

Piemērs:

Ar vienu nolēmumu piespriesti 10 gadi b/a (no kuriem 5 b/a gadi jau izciesti), bet ar otru nolēmumu 5 gadi b/a (no kuriem 3 b/a gadi jau izciesti). Saskaņā ar KL 51. panta pirmo daļu daļēji saskaitot, tika noteikti 12 gadi b/a.

Ja izciestajām sodu daļām nesakrīt izciešanas laiki:

12 b/a iepriekš izciesti 3 b/a un 5 b/a = ieskaitot 8 b/a atliek izciest 4 b/a

Ja izciestajām sodu daļām pilnīgi sakrīt izciešanas laiki:

12 b/a iepriekš izciesti 3 b/a un 5 b/a (sakrīt izciešanas laiki pilnībā – ieskaita tikai 5 b/a) = ieskaitot atliek izciest 7 b/a

Ja izciestajām sodu daļām daļēji sakrīt izciešanas laiki:

12 b/a iepriekš izciesti 3 b/a un 5 b/a (sakrīt izciešanas laiki daļēji, proti, tikai 1 gads, tad ieskaita 7 b/a) = ieskaitot atliek izciest 5 b/a

Ar grozījumiem **KL 51. panta trešā daļa** tiek papildināta ar jaunu teikumu, kurā noteikts, ka, ja ir piespriesta brīvības atņemšana uz visu mūžu, tad pārējie piespriestie sodi ir ietverami mūža ieslodzījumā. Proti līdzīgi kā tas ir atrunāts jaunajā KL 50. panta otrās daļas redakcijā. Ievērojot minēto, grozījumi paredz arī no **KL 51. panta izslēgt 3.¹ daļu**, kurā pašreiz ir noteikts, ka, ja uz mūžu notiesātais, kas ir atbrīvots no soda izciešanas nosacīti pirms termiņa, pirmstermiņa uzraudzības laikā izdara noziedzīgu nodarījumu, tiesa noteiktajam sodam pievieno mūža ieslodzījumu, jo to aptvers ar likumprojektu paredzētais KL 51. panta trešajā daļā ietvertais pēdējais teikums.

KL 52. pants ir saistīts ar KL 50. un 51. pantu, jo atrunā sodu saskaitīšanas un aizstāšanas noteikumus (jeb proporcijas) par vairākiem noziedzīgiem nodarījumiem vai pēc vairākiem nolēmumiem. Ievērojot minēto, arī KL 52. pantā ir veikti redakcionāli precizējumi, proti, tikai KL 52. panta pirmajā daļā sniedzot atsauci par sodu saskaitīšanu un aizstāšanu par vairākiem noziedzīgiem nodarījumiem vienā spriedumā vai pēc vairākiem nolēmumiem, turpmākajās minētā panta daļās to neatkārtojat.

Papildus, ievērojot, ka pašreizējais KL 50. un 51. panta tiesiskais regulējums praksē apgrūtina iepriekš sodītajām personām aprēķināt sodāmības dzēšanas termiņus, ar grozījumiem **KL 63. panta ceturtajā daļā** tiek noteikts, ka, ja galīgais sods noteikts pēc vairākiem nolēmumiem, tad sodāmības dzēšanas termiņu skaita no dienas, kad persona pilnībā izcietusi saskaņā ar šā likuma 51. un 52. pantu noteikto pamatsodu un papildsodu.

Vienlaikus, ņemot vērā, ka ar Likumprojektu vairākās KL tiesību normās vārdi “tiesas nolēmumi” tika aizstāti ar vārdu “spriedumi”, kā arī konkrētā KL 62. panta pirmajā daļā ir atsauce ne tikai uz spriedumu, bet arī prokurora priekšrakstu par sodu, ar grozījumiem tiek redakcionāli precizēts **KL 62. panta** nosaukums, izsakot to jaunā redakcijā – “Notiesājoša sprieduma un prokurora priekšraksta par sodu izpildīšanas noilgums”.

Tāpat arī grozījumi **KL 66.⁵ pantā pirmajā daļā** ir redakcionāla rakstura precizējums attiecībā uz nepilngadīgiem piemērojamiem nolēmumiem, proti, panta spēkā esošajā redakcijā ir minēta tikai soda noteikšana pēc vairākiem spriedumiem, bet arī attiecībā uz nepilngadīgām personām ir iespējams piemērot prokurora priekšrakstu par sodu. Ņemot vērā minēto, grozījumi paredz aizstāt KL 66.⁵ panta pirmajā daļā vārdu "spriedumiem" ar vārdu "nolēmumiem", tādējādi aptverot kā spriedumus, tā arī prokurora priekšrakstus par sodu.

Visbeidzot ar KL pārejas noteikumiem nepieciešams nodrošināt saprātīgu pāreju no pašreizēja tiesiskā regulējuma par soda noteikšanu par vairākiem noziedzīgiem nodarījumiem un pēc vairākiem spriedumiem, uz jauno tiesisko regulējumu, saglabājot iespēju piemērot iepriekšējo soda noteikšanas kārtību par vairākiem noziedzīgiem nodarījumiem un pēc vairākiem spriedumiem attiecībā uz noziedzīgiem nodarījumiem, kas izdarīti pirms grozījumu spēkā stāšanās. Ievērojot minēto, **pārejas noteikumu 34. punkts** nosaka, ka KL regulējums par soda noteikšanu par vairākiem noziedzīgiem nodarījumiem un pēc vairākiem spriedumiem, kas bija spēkā līdz 2024. gada 31. decembrim, ir piemērojams attiecībā uz personām, kuras noziedzīgos nodarījumus izdarījušas līdz 2024. gada 31. decembrim.

Vienlaikus, lai nodrošinātu to, ka iepriekšējā sodu noteikšanas kārtība pēc vairākiem nolēmumiem neturpinātos gadiem ilgi, bet tiktu pēc iespējas ātrāk uzsākta jaunā sodu noteikšanas kārtība par vairākiem noziedzīgiem nodarījumiem un pēc vairākiem spriedumiem, pārejas noteikumos jāieņem nepārprotama robežšķirtne jaunās kārtības piemērošanas uzsākšanai. Ievērojot minēto, **pārejas noteikumu 35. punkts** paredz, ka, ja ir stājies spēkā un nav izpildīts nolēmums par noziedzīgiem nodarījumiem, kuri izdarīti līdz 2024. gada 31. decembrim, un ir stājies spēkā un nav izpildīts nolēmums par noziedzīgiem nodarījumiem, kuri izdarīti pēc 2024. gada 31. decembra, galīgais sods pēc vairākiem nolēmumiem nosakāms atbilstoši likuma regulējumam, kas ir spēkā no 2025. gada 1. janvāra. Proti, personai, kas izdara jaunu noziegumu pēc KL grozījumu spēkā stāšanās ir jāapzinās, ka attiecībā uz to tiks piemērota jaunā sodu noteikšanas kārtība pēc vairākiem nolēmumiem, neskatoties uz to, ka citus nodarījumus tā izdarījusi pirms KL grozījumu spēkā stāšanās. Šai gadījumā nav pamata atsaukties uz KL 5. panta trešo daļu, kas nosaka, ka likumam, kas atzīst nodarījumu par sodāmu, pastiprina sodu vai ir citādi nelabvēlīgs personai, atpakaļejoša spēka nav, jo persona izdara jaunu noziedzīgu nodarījumu pēc KL grozījumu spēkā stāšanās, proti, jaunos tiesiskos apstākļos un tā nevar prasīt, lai tiktu piemērota iepriekš labvēlīgākā sodu noteikšanas kārtība pēc vairākiem nolēmumiem, pamatojoties uz to, ka cits no noziedzīgajiem nodarījumiem ir bijis izdarīts pirms KL grozījumu spēkā stāšanās.

Ievērojot minēto, pat ja ir vairāki spēkā stājušies un neizpildīti nolēmumi par noziedzīgiem nodarījumiem, kuri izdarīti līdz 2024. gada 31. decembrim, un ir kaut vai viens, kas izdarīts pēc 2024. gada 31. decembra, tad piemērojams princips, ka tiks piemērota tikai jaunā sodu saskaitīšanas kārtība pēc vairākiem nolēmumiem. Proti, personai izdarot jaunu noziedzīgu nodarījumu pēc 2024. gada 31. decembra, bija

jāapzinās, ka attiecībā ne tikai uz no jauna izdarītajiem noziedzīgajiem nodarījumiem, bet arī iepriekš izdarītajiem noziedzīgajiem nodarījumiem tiks piemērota jaunā sodu saskaitīšanas kārtība, kas salīdzinājumā ar iepriekšējo ir nelabvēlīgāka.

Vienlaikus vēršam uzmanību uz to, ka nosakot sodu pēc vairākiem nolēmumiem saskaņā ar jauno sodu saskaitīšanas kārtību un konstatējot, ka personai ir piemērota nosacīta notiesāšana, nosacīti noteikto brīvības atņemšanu būs jāpārvērš reālā brīvības atņemšanā, jo jaunais noziedzīgais nodarījums, kas izdarīts pēc 2024. gada 31. decembra, būs izdarīts nosacītas notiesāšanas pārbaudes laikā.

Grozījums saistībā ar ANO novērtējumu (grozījumi KL 79.¹ pantā)

Pašreiz KL 79.¹ panta "Terorisms" pirmajā daļā paredzēta kriminālatbildība par spridzināšanu, dedzināšanu, kodolķīmisko, ķīmisko, bioloģisko, bakterioloģisko, toksisko vai citu masveida iznīcināšanas ieroču lietošanu, masveida saindēšanu, epidēmiju vai epizootiju izplatīšanu, personas nolaupīšanu, ķīlnieku sagrābšanu, gaisa, sauszemes vai ūdens transportlīdzekļu sagrābšanu vai citādām darbībām, ja tās veiktas nolūkā iebiedēt iedzīvotājus vai piespiest valsti, tās institūcijas vai starptautiskas organizācijas izdarīt kādu darbību vai atturēties no tās, vai kaitēt valsts, tās iedzīvotāju vai starptautiskas organizācijas interesēm (terorisms).

Komiteja ieteica Latvijai pārskatīt KL 79.¹ pantā ietvertu terorisma definīciju, lai precizētu frāzes "kaitēt valsts interesēm" nozīmi, jo frāze ir neskaidra, nav atvasināta no attiecīgajām ANO Drošības padomes rezolūcijām un neatbilst arī Eiropas Parlamenta un Padomes 2017. gada 15. marta Direktīva (ES) 2017/541 par terorisma apkarošanu un ar ko aizstāj Padomes Pamatlēmumu 2002/475/TI un groza Padomes Lēmumu 2005/671/TI (turpmāk – Direktīva) 3. panta 2. punkta c. apakšpunktam, kas nosaka terorisma nodarījumu mērķus, proti, būtiski destabilizē vai grauj valsts vai starptautiskas organizācijas politiskās, konstitucionālās, ekonomiskās vai sociālās pamatstruktūras (angļu valodā: *seriously destabilising or destroying the fundamental political, constitutional, economic or social structures of a country or an international organisation*).

KL darba grupa secināja, ka KL 79.¹ panta pirmās daļas dispozīcijā ietvertie vārdi "kaitēt valsts, tās iedzīvotāju vai starptautiskas organizācijas interesēm" ir pārāk plaši un vispārīgi, proti, tie neatbilst Direktīvas 3. panta 2. punkta c. apakšpunktā definētajiem mērķiem. Ievērojot minēto, KL darba grupa secināja, ka ir nepieciešams precizēt KL 79.¹ pantā ietvertu terorisma definīciju atbilstoši Direktīvas 3. panta 2. punkta c. apakšpunktam.

Tāpat KL darba grupa atbalstīja Direktīvas 3. panta 2. punkta c. apakšpunktā ietvertā termiņa "destabilizēt" lietošanu, jo tas jau ir ietverts citos Latvijas normatīvajos aktos, piemēram, Stratēģiskas nozīmes preču aprites likumā. Termins "destabilizēt" ir konjugācijas darbības vārds, kura nozīme ir: padarīt nestabilu; traucēt normālu darbību, funkcionēšanu.

KL darba grupā minētos grozījumus KL 79.¹ panta pirmās daļas dispozīcijā atbalstīja arī Valsts drošības dienesta pārstāvji.

Ievērojot minēto, grozījumi paredz **KL 79.¹ panta pirmās daļas** dispozīcijā aizstāt vārdus "kaitēt valsts, tās iedzīvotāju vai starptautiskas organizācijas interesēm" ar vārdiem "destabilizēt vai graut valsts, tās iedzīvotāju vai starptautiskas organizācijas politisko, konstitucionālo, ekonomisko vai sociālo struktūru".

3. Projekta izstrādē iesaistītās institūcijas

Grozījumus izstrādāja Tieslietu ministrija. Likumprojekta izstrādes ietvaros notikušas diskusijas ar tieslietu ministra 2020. gada 9. marta rīkojumu Nr. 1-1/69 izveidotās Pastāvīgās Krimināllikuma darba grupas sanāksmēs, kuras sastāvā ir tiesību zinātņu eksperti un praktiķi, tostarp Valsts policijas, Iekšlietu ministrijas, Ģenerālprokuratūras, Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja, Valsts probācijas dienesta, advokatūras un tiesu pārstāvji.

Grozījumi tika izvērtēti Saeimas Juridiskās komisijas Krimināltiesību politikas apakškomisijas sēdē, kas notika 2024. gada 27. februārī, 12. martā, 21. maijā un 28. maijā, kā arī Saeimas Juridiskās komisijas sēdē, kas notika 2023. gada 19. decembrī, 2024. gada 16. aprīlī un 4. jūnijā.